

Výživa armád za světové války.

OBSAH:

- A. Celková situace.
- B. Výživa za války podle předválečných předpisů.
 - 1. Zásady.
 - 2. Polní dávky.
 - 3. Výbava vojenských těles.
 - 4. Výbava vyšších jednotek.
 - 5. Působnost velitelství.
 - 6. Řídící a výkonné orgány.
 - 7. Chod služby.
- C. Mobilisace.
- D. Změny ve výbavě vojenských těles za války.
 - 1. Normální dávka.
 - 2. Záložní dávka.
 - 3. Výbava dobyt看kem.
 - 4. Vozidla útvarů.
 - 5. Proviantní výstroj.
- E. Změny ve výbavě vyšších jednotek za války.
 - 1. Proviantní odřady.
 - 2. Polní pekárny.
 - 3. Stáda dobytka u vyšších jednotek.
- F. Opatřování proviantu za války.
 - 1. V poli.
 - 2. V zápolí.
 - 3. V zahraničí.
 - 4. V obsazených územích.
- G. Zemědělství v poli a v obsazených územích.
- H. Chod vyživovací služby v poli za světové války.
 - 1. Přísun proviantu ze zápolí do pole.
 - 2. Výdej proviantu vyšším jednotkám.
 - 3. Výdej proviantu vojenským tělesům.
- I. Závěr.

A. Celková situace.

Rakousko-Uhersko mělo asi 700.000 km² rozlohy, 48 milionů obyvatel a tvořilo svou polohou přechod mezi západní průmyslovou a východní zemědělskou výrobou.

Ačkoli se v posledních desetiletích před světovou válkou rozmohl velmi značně průmysl, zejména v zemích koruny české a kolem hlavního města Vídně, byla říše převážně státem zemědělským. Podíl na světovém obchodu byl menší než podíl Německa, protože Rakousko-Uhersko hraničilo pouze se Středozezemním mořem a nemělo zámořských kolonií. Vyváženy hlavně cukr, slad, dobytek, vejce, kůže, dříví a sklo, dováženy bavlna, vlna, tabák a hedvábí.

Co do zemědělských plodin byla říše celkem soběstačná; průměrná roční sklizeň byla asi tato:

Druh	V zemích rakouských	V zemích uherských	Dohromady
	milionů metrických centů		
Pšenice	16	45	61
Žito	27	14	41
Ječmen	17	18	35
Oves	26	15	41
Kukuřice	35	51.5	55
Brambory	117	54	171

Sklízelo se tedy v Rakousko-Uhersku průměrně ročně 102 miliony q chlebovin, t. j. žita a pšenice. Počítáme-li 10% na osev, zbude 92 milionů q pro spotřebu, tedy na jednoho obyvatele 192 kg ročně, neboli 525 g denně.

I kdyby obsazená nepřátelská území nebyla přispěla ani dost málo k výživě armád, i kdyby nebylo po celou dobu války ani nejmenšího dovozu z Rumunska, Polska a Ukrajiny, a i kdyby zemědělská produkce byla poklesla pro válečné poměry o 20 až 30%, mohl dostati každý obywatel, kojenec i stařec, denně 400 g chlebovin, přičemž není počítáno ani s ječmenem, ani s kukuřicí. Při řádné organizaci, schopnosti odpovědných činitelů, pevné vůli a drakonické přísnosti nemohlo dojít k hladu, ba ani k strádání.

B. Výživa vojsk za války podle předválečných předpisů.

1. Z á s a d y.

Předpis o výživě za války, vydaný roku 1909, měl na zřeteli dalekosáhlé operace za nedostatečné železniční dopravy, spěšné pohyby a rychlé přesuny. Tato vůdčí myšlenka se zračí ve velké výbavě vyšších jednotek proviantem a v organizaci přísunu.

Předpis zdůrazňoval důležitost řádného stravování bojujícího vojska a pravil:

a) dobrá a bohatá výživa má za války největší vliv na zdatnost a výkonnost muže i koně; špatná a nedostatečná strava podlamuje mysl, ohrožuje výsledek boje a způsobuje ztráty;

b) výživa vojsk buď zajištěna vždy několika způsoby, aby operace nebyly ohroženy ani tehdy, když by jedno nebo druhé opatření selhalo. Proto je třeba, aby exploatace byla vždy zahájena tak, jako kdyby nebylo přísunu, a dovoz upraven tak, jako kdyby v armádách pásmech nebylo žádných zdrojů.

c) peníze mají za války úlohu jen podřadnou; nejdražší je nedostatečná nebo špatná výživa vojsk.

d) o bezvadnou výživu pečují velitelé všech stupňů.

2. Polní dávky.

Rakouský předpis znal trojí polní dávku: plnou, normální a záložní dávku.

Plná dávka skýtala muži a koni více, než bylo nezbytně třeba, normální dávka udržela muže i koně při síle a byla pravidelně přisunována, záložní dávka byla vydávána, když přisun selhal.

Normální a záložní dávka měla být vždy doplněna z místních zdrojů na dávku plnou.

Výměry dávek pro muže,

Druh		Plná dávka	Normální dávka	Záložní dávka
Kávéové konzervy		92 g	92 g	92 g
Čerstvé maso		400 g	400 g	
Tvrdý příkrm		140 g	100 g	
Chléb		700 g	700 g	
Vino		0·5 l		
Tabák		36 g	18 g	18 g
Přípravy	Sůl	30 g	30 g	30 g
	Pepř	0·5 g	0·5 g	
	Suš. zelenina	1 g	1 g	
	Cibule	5 g		
	Ocet	2 cl		
	Tuk	20 g	20 g	
Maso v konzervách				200 g
Suchar				200 g

Výměra dávek pro koně.

Pro	Krmivo	Plná	Normální	Záložní
		dávka v kg		
velké koně	Oves	6	5	3·5
	Seno	3		
malé koně	Oves	4	3·5	2·5
	Seno	3		

Důstojníkům patřilo místo tabáku denně 5 doutníků nebo 25 cigaret střední jakosti.

3. Výbava vojskových těles.

a) Proviant.

Základní výbava vojskových těles činila pro muže a koně jednu normální a dvě záložní dávky; jen jezdecké divise a brigády měly jinou základní výbavu, totiž čtyři záložní dávky.

Tato výbava byla dílem u muže (kávéové konzervy, chléb a krmivo jedné normální dávky a jedna úplná záložní dávka), dílem u koně (dvě záložní dávky), dílem na proviantních, nebo muničních anebo materiálních vozech.

Dávka v převozně kuchyni (varnici) se nepočítala do základní výbavy a tvořila tedy jakýsi přebytek.

b) Jatečný dobytek.

Každé vojenské těleso, vyjímaje u jezdeckých divisi a brigád, bylo vybaveno čtyřdenní zásobou živého dobytka.

c) Vozidla.

Vyživovací službě u vojenských těles sloužily převozní kuchyně a proviantní vozy, jež patřily k setninám.

Na převozní kuchyni bylo lze připravit stravu pro 250 osob; tato výkonnost byla rozhodující pro stanovení počtu kuchyní pro ten neb onen útvar.

Na proviantních vozech byly naloženy maso, tuk, příkrm, přípravy a oves normální dávky, jedna záložní dávka potravin, důstojnická kuchyně, vědro na vodu, pípa a náčiní k přípravě kávy. Počet proviantních vozů u jednotlivých setnin byl různý a řídil se jednak válečným počtem setniny, jednak předepsaným nákladem.

4. Výbava vyšších jednotek.

a) Proviantní odřady

Každá pěší divise byla vybavena dvanácti proviantními odřady (Verpflegsstaffel), z nichž jedna část (2 až 6 odřadů) táhla v trénu divise, druhá část v trénu armádního sboru. Osm odřadů vezlo po jedné normální dávce bez masa a tuku pro divisi, čtyři odřady po jedné záložní dávce. Odřad měl buď 80 selských vozů s nosností 5 q, nebo 52 vozů s nosností 8 q.

Proviantní odřady byly intendantní útvary, sloužící zásobování proviantem, tedy dopravní prostředky specialisované, a proto měly nejen personál vozatajský, ale i zásobovací (proviantní).

Poněvadž se proviantní odřad k výdeji určený rozdělil a rozjel k útvarům, aby doplnil spotřebovanou část základní výbavy, byl naložen podle jednotek divise; to znamená, že potřebný počet vozů pro ten neb onen útvar (1 až 8 vozů) byl nakládán veškerým proviantem, kterého útvar potřeboval. Náklad odřadu nebyl tedy upraven podle zboží (33 vozů s ovsem, 27 vozů s chlebem a pod.), nýbrž podle útvarů.

Útvary neměly odbírat potraviny a krmivo podle skutečné potřeby, nýbrž podle přesně stanovených paušálů, a podle nich stanoven náklad odřadů.

Služby, zařaděné v divisním trénu (muniční kolony, ženijní park, pekárna a pod.), neodbíraly proviant z odřadů divise, nýbrž vezly s sebou na zvláštních vozech čtyři normální a dvě záložní dávky (mimo základní výbavu), jež měly býti doplňovány případ od případu etapními vozatajskými kolonami.

Jezdecké divise měly šest proviantních odřadů; dva z nich vezly po jedné normální, čtyři po jedné záložní dávce pro divisi; počet vozů činil 77 při nákladu 5 q nebo 49 při nákladu 8 q.

b) Polní pekárny.

Každá pěší divise měla polní pekárnu o desíti, každý armádní sbor o pěti polních pecích, každá armáda několik záložních pekárén s železnými pecmi systému Peyerova. Horské brigády byly vybaveny pekárnou o desíti horských pecích, jezdecké brigády pekárén neměly.

Polní pec systému Manfredova-Weissova vážila 16 q, byla čtyřspřežní, měla nepřímé topení a její výkonnost počítána na 100 dávek chleba za hodinu.

Horská pec byla menší než polní pec, ale stejného principu a jen s poloviční výkonností; bylo možno ji naložiti na soumary, káry nebo vozy.

Železná pec systému Peyerova s přímým topením upekla za den asi 1000 dávek chleba; čtyři peci tvořily soupravu, čtyři soupravy sekci a tři sekce záložní pekárnu armády.

Každá polní pekárna dopravovala na přidělených vozech jedno-denní potřebu mouky pro útvary, jež měla zásobovati chlebem. Kromě toho systemisována u každého armádního sboru m o u č n á kolona o 80 selských vozech, na nichž bylo naloženo 350 q mouky, což odpovídalo jednodenní potřebě sboru; byla dělitelná na tři divisi a jednu sborovou část.

c) Stáda dobytka.

Armádní sbory vytvořily v nástupovém prostoru stádo dobytka s čtyřdenní zásobou živého dobytka. Každé stádo se rozčlenilo na 3 sekce, každá sekce na 4 houfce. Houfec měl živý dobytek pro jednu divisi na den a přebytek pro útvary, podléhající přímo sborovému velitelství.

d) Celková výbava mobilními zásobami.

Celková výbava polních jednotek mobilními zásobami proviantu byla vyměřena takto:

Armádní sbory (mimo služby):

Základní výbava: 3 dni (1 záložní a 2 normální dávky).

Na prov. odřadech: 12 dni (4 záložní a 8 normálních dávek).

Celkem 15 dni (5 záložních a 10 normálních dávek).

Jezdecké divise (mimo služby):

Základní výbava: 4 dni (4 záložní dávky).

Na prov. odřadech: 6 dni (4 záložní a 2 normální dávky).

Celkem: 10 dni (8 záložních a 2 normální dávky).

Služby:

Základní výbava: 3 dni (1 záložní a 2 normální dávky).

Na vozech útvarů: 6 dni (2 záložní a 4 normální dávky).

V této výbavě je buď chléb, anebo chlebová mouka nebo suchar; kromě toho jsou u polních pekáren a v moučné koloně dvoudenní zásoby chlebové mouky.

Celkové zásoby živého dobytka jsou tyto:

na 4 dni u vojskových těles a

na 4 dni v stádu dobytka sboru.

5. Působnost velitelství.

Řízení vyživovací služby svěřeno velitelstvím všech stupňů.

Vrchní operační velitelství přikazovalo armádám exploatační pásma a dávalo podřízenému vrchnímu etapnímu velitelství směrnic pro materiální přípravy a podporu operací, označující mu své úmysly.

Vrchní etapní velitelství mělo učiniti podle směrnic vrchního operačního velitelství veškerá opatření sloužící zájmům jednotnosti výživy armád. Rozdělovalo armádám ústavy, dopravní prostředky a personál, přikazovalo jim komunikační tepny, pracovní oddíly a etapní útvary a pečovalo o přísun proviantu ze zápolí

do pole. Své požadavky předkládalo ministerstvu války. Zásadon bylo, aby co do výživy byla ponechána armádám co největší samostatnost.

Armádní operační velitelství přikazovalo sborům pásma pro využití místních zdrojů, orientovalo armádní etapní velitelství o svých úmyslech, dávajíc mu směrnice pro zásobování jednotek.

Armádní etapní velitelství dávalo sborům k dispozici potřebné zásoby a nahrazovalo spotřebované zásoby exploatací a přísunem. Pečovalo o veškerou službu v etapě, řídilo veškeré přísuny a odsuny, disponovalo s železnicemi a jinými dopravními prostředky. Své žádanky zasílalo vrchnímu etapnímu velitelství.

Sborová velitelství disponovala mobilními zásobami, vydávala směrnice pro místní exploatace, řídila dovoz a p.

Divisní velitelství řídila výživu podle směrnic sborového velitelství a pečovala o výdej proviantu útvarům.

Velitelé vojenských těles se starali s pomocí velitelů oddílů a setnin o řádné a hojné stravování osob.

Všichni velitelé byli povinni, učiniti samostatně veškerá opatření, aby zamezili nedostatky a poruchy ve výživě podřízených jednotek.

6. Řídící a výkonné orgány.

Pro řízení vyživovací služby je určena u vyšších velitelství, počínajíc velitelstvím divise, intendance.

Šéf intendance řídí v stálé dohodě s šéfem generálního štábu výživu podle směrnic daných velitelem. Generální štáb udává co do výživy zpravidla jen operativní podklad, sestavu armádních a vojenských těles, linii nebo prostor pohybu, všeobecné zařazení útavů a trénů v kolonách.

Intendancím náleží sestaviti kalkulaci o výživě za operaci, vésti evidenci o vyživovacích ústavech, vypracovati směrnice pro jejich pohyb a působnost, využívatí místních zdrojů, starati se o přísuny a dozíratí na veškerou hospodářsko-správní službu. Činí příslušné návrhy veliteli a spisují příslušné rozkazy. Ve všech věcech rázu operativního a v pochybných případech je třeba opatřiti si před referátem souhlas šéfa generálního štábu; bylo povinností intendancí, aby pracovaly v stálém a těsném spojení s generálním štábem.

Pro výkonnou vyživovací službu byly ustanoveny ústavy, služby a proviantní důstojníci.

Divisní proviantní důstojník intervenoval při všech odběrech vojenských těles v divisi, rozděloval proviantní odřady, shromažďoval vyprázdňené vozy odřadu a dozíral na proviantní službu u útvarů. Osobně byl podřízen šéfu generálního štábu a dostával rozkazy, týkající se jeho služby, od šéfa intendance.

Proviantní důstojníci vojenských těles konali nákupy, rekvisice a odběry pro svá tělesa, vydávali proviant setním, pečovali o porážku dobytka, o pečení chleba a účtovali. Jim byli podřízeni pomoníci (důstojníci), štábní poddůstojníci, řezníci a kuchaři.

Předválečný předpis stanovil:

Žítí ze země buď cílem, jehož třeba dosíci všemi prostředky; přísun ze zápolí smí nastati jen tam, kde žítí ze země není možné.

Proviantní důstojníci vojskových těles byli povinni, opatřiti denní potřebu proviantu v ubytovací oblasti. Exploataci ve větším rozsahu nařizovala v operačním pásmu vyšší velitelství, v etapě příslušná armádní etapní velitelství.

Opatřený proviant byl zaplacen ve vlastní zemi hotově, v nepřátelské zemi penězi, vybranými nařízenými kontribucemi; nedostávalo-li se peněz, byl příjem písemně potvrzen.

7. Chod vyživovací služby.

a) Postup.

Za postupu daleko od nepřítele byly zařaděny převozně kuchyně u vojskových těles, proviantní vozy v bojovém trénu, jenž býval sloučen v divisi. Za sloučeným bojovým trénem jel proviantní odřad, toho dne k výdeji určený, a za ním divisní polní pekárna. Ostatní proviantní odřady divise byly zařaděny na konci divisního trénu. Jatečný dobytek vojskových těles a stáda dobytka měly následovati na vedlejších cestách, aby nezdržovaly táhnoucí kolonu.

Za přibližovacích pochodů byly převozně kuchyně sloučeny a jely za bojovými útvary.

Při příchodu do ubytovacích míst měly útvary pozřítí stravu, předem zajištěnou a připravenou u ubytovatelů, nebo vyčkati příjezdu převozných kuchyní. Poněvadž však stravování u obyvatelů nemohlo býti nikdy s naprostou určitostí předpokládáno, musily býti dirigovány denně k útvarům kuchyně, proviantní vozy a části proviantního odřadu divise. Proviantní důstojníci vojskových těles shromažďovali se bez rozkazu před ukončením pochodu u sloučeného bojového trénu, aby přijali část proviantního odřadu divise, která byla určena pro jejich těleso, a dirigovali ji i s proviantními vozy tělesa k útvaru. Tím se rozjel proviantní odřad divise do ubytovacích míst útvarů.

Spotřebovaná dávka na převozně kuchyni byla nahrazena potravunami, uloženými na proviantních vozech. Tyto pak naloženy tím, co získáno koupí nebo rekvisicí v místě, a eventuální schodek, zejména chléb, byl vzat z proviantního odřadu.

Čerstvé maso nebylo ani na proviantních vozech těles, ani v proviantním odřadu divise. Proto byl poražen denně u těles potřebný počet jatečného dobytka, který byl buď nakoupen nebo vzat z vlastních čtyřdenních zásob.

Při odchodu útvarů z ubytovacích míst zařadily se převozně kuchyně, proviantní vozy a části odřadu podle vydaných rozkazů do pochodového proudu.

Za bojů bylo třeba zvláště dbáti toho, aby se převozná kuchyně dostala v příhodné době k útvarům. Na bojové situaci záviselo, kde kuchyně vyčkávaly, a kdy byly odeslány proviantní vozy a části proviantního odřadu divise z bojového trénu k vojskovým tělesům.

Proviantní odřady, zcela nebo částečně vyprázdněné, měly býti naplněny ze zásady zásobami, získanými z místních zdrojů, aniž musily konati zpětné pochody. Jen když nedostatek místních zdrojů k tomu nutil, mohly býti odeslány do odběrných míst, která však nesměla býti dále než 30 až 40 km, když divise táhla průměr-

nou rychlostí 15 km denně. Eventuální zbytky proviantu na odřady měly být v takových případech složeny a bezpečně uloženy, neboť proviant nesměl být nikdy vozen zpět.

Při náplni nenakládaly proviantní odřady chléb, nýbrž chlebovou mouku a sůl. Proto bylo třeba, aby odřad před výdejem vyměnil u polní pekárny mouku za chléb, a musil tedy dospět den před výdejem k pekárně.

Odřady se záložní dávkou jely zpravidla v trénu armádního sboru.

Odřady s normální dávkou byly buď v divisním anebo sborovém trénu. Když táhlo několik divisí za sebou na jedné komunikaci, měly být zařaděny v divisním trénu daleko od nepřítele 3 až 4, za příbližovacích pochodů 2 až 3 a zcela blízko od nepřítele u přední divise jeden proviantní odřad s normální dávkou. Den ze dne pak postupovaly odřady z trénu sboru do trénu divisí, aby nahradily spotřebované odřady. Počet odřadů v trénech určovalo sborové velitelství.

Polní pekárna jela normálně v divisním trénu za odřadem k výdeji určeným, jemuž vyměnila předcházejícího dne chlebovou mouku za chléb. Za pekárnou následoval odřad, jenž měl vydati proviant příštího dne. Po ukončení pochodu odevzdal zase odřad pekárně mouku a dostal před nástupem k dalšímu pochodu chléb.

Stáda dobytka byla posunována, pokud jen to bylo možné, po železnicích, lodích a vozech. Sborové velitelství přidělilo, když toho bylo třeba, sekce nebo houfce divisím.

Přísun proviantu z etapy a ze zápolí se konal po železnicích, polních drahách, splavných řekách a etapních odřadech, a to co nejbližší k útvarům. Zde byla zřízena péčí armádního etapního velitelství odběrná místa, kamž dojížděly k náplni proviantní odřady divisí.

b) Ústup.

Za ústupu byl pochodový pořádek zpravidla tento: stádo dobytka, polní pekárny, proviantní odřady, sloučený bojový trén, převozná kuchyně, bojové jednotky.

Sborové velitelství stanovila v oblasti, kde vojsko mělo přenocovali, místa, kde vyčkávaly potřebné proviantní odřady a houfci dobytka příchodu proviantních důstojníků. Ostatní odřady, houfci a pekárny ustupovaly dále. Převozná kuchyně, proviantní vozy a jednotky samy dirigoval do ubytovacích míst velitel pochodového proudu.

Vyprázdněné vozy proviantních odřadů musily nastoupiti ihned další ústup.

Aby divisní pekárny nebyly zcela odkázány na mouku v odřadech, měla být zesílena částmi moučné kolony sboru.

Veškeré zásoby, jež nebylo možno zavčas odsunouti, musily být zničeny.

c) Klid.

V období přerušení operací bylo třeba pečovat o to, aby především byla doplněna výbava vojskových těles a vyšších jednotek. Vy-

budování železnic a polních drah mělo umožniti přísun až do oblastí divisi a poskytnouti odřadům příležitost k odpočinku.

Polní pekárny mohly býti rozděleny podle ubytovacích skupin, aby útvary mohly odbírat denně čerstvý chléb.

Jatečný dobytek vojskových těles a stáda dobytka sborů bylo třeba doplniti z místních zdrojů na předepsaný počet. Po vyčerpání zásob v operačním pásmu měl býti zahájen přísun dobytka z etap a konečně i ze zápolí.

d) Horská válka.

Útvary horských brigád měly místo převozných kuchyní varnice, naložené na soumary, a místo proviantních vozů proviantní soumary.

Počet záložních dávek u těles byl zvýšen až na pět.

Horské brigády byly vybaveny šesti horskými proviantními odřady a horskou pekárnou.

Na příkázaných šesti odřadech mohly býti dopraveny čtyři normální a dvě záložní dávky potravin a krmiva pro všechny útvary horské brigády.

Horská pekárna se skládala z pěti souprav o dvou horských pecích, naložených na soumarech nebo kárách.

Bylo-li použito pěších divisi v horských krajinách, byly vybaveny zcela nebo částečně horským výstrojem; potřebný počet soumarů pro pěší divisi při zmenšené horské výbavě činil 600.

Přísun soumarskými kolonami po horských cestách a stezkách mohl se konati dvojím způsobem: buď konaly jednotlivé kolony celou potřebnou dráhu, nebo byla rozdělena ona dráha na části, odpovídající jednodennímu pochodu, a pro každou část určen potřebný počet kolon. V tomto případě konaly soumarské kolony denně stejnou cestu a odevzdávaly proviant v tak zvaných střídacích stanicích kolonám, určeným pro další trať. Za tohoto postupu mohlo býti postaráno lépe o ubytování a výživu kolon, mohl býti zmenšen vlastní výstroj soumarů a tím zvýšena výkonnost. Nevýhodou bylo ovšem překládání zboží.

e) Železnice a polní dráhy.

Velký význam pro výživu armád byl přičítán normálním a polním drahám.

Instrukce vlaků příslušela v zápolí ústřednímu ředitelství železniční dopravy u ministerstva války, v operačním a etapním pásmu polním ředitelstvím železniční dopravy, jež podléhaly vrchnímu velitelství a sloužily buď jedné nebo několika armádám.

Podle žádosti vrchního etapního velitelství odesílalo ministerstvo války potřebný proviant k armádám do oblasti příslušného polního ředitelství železniční dopravy a toto řídilo došlý transport do stanice, určené armádním etapním velitelstvím.

Proviantní vlaky, určené pro přísun do pole, byly nakládány v zápolních proviantních skladech podle jednotného typu. Proviantní vlak XII. vzl dvě normální, proviantní vlak XIII. dvě záložní dávky pro jeden armádní sbor o 2 divisích podle paušalované potřeby.

Náklad byl stanoven takto:

Druh zboží			Proviantní vlak	
			XII	XIII
Pro výrobu chleba	Chlebová mouka	2	510	
	Sůl		5	
	Kmín		2·5	
Suchary (dávka po 400 g)		dávek	51.000	51.000
Masové konzervy				102.00
Kávové konzervy (dávka po 46 g)			204.000	204.000
Tvrdý příkrm (rýže, luštěniny, krupice a p.)		2	102	
Sušená zelenina (do polévky)			1	
Sůl			31	31
Pepř anebo paprika			0·5	
Tabák			18	18
Doutníků (pro důstojníky)		kusů	15.800	15.800
Oves		2	1.740	1.900*)
Celková váha (obaly v to počítaje)		2	2 720	2.720
*) Náklad byl o 400 q větší než činila potřeba				

*) Náklad byl o 400 q větší než činila potřeba

Polní dráhy přidělovalo etapní velitelství armádám podle potřeby.

Polní dráha s koňským pohonem se skládala z velitelství, ze tří sekcí, z nichž měla každá stavební materiál pro 30 km dráhy a 400 dvojitých vozičků s nosností 2·5 až 3 t, z jedné železniční a dvou pracovních rot pro stavbu, z telefonního oddílu, ze sedmi koňských oddílů pro pohon a z jedné dílny. Válečný počet činil 40 gážístů, 4600 mužů a 3350 koní. Denně mohlo být postaveno 10 km dráhy. Výkonost polní dráhy byla počítána na 450 t denně, t. j. vypravení tři vlaků s 60 až 65 dvojitými vozičky (150 t). Vlaky konaly denně dráhu jedné sekce, tedy 30 km.

Polní dráha s parním pohonem měla přibližně 6000 osob, 600 vozů a 50 parních strojů. Denní výkonnost odhadována na 800 t. Vlak, mající 20 dvojitých vozičků (50—60 t), mohl jeti průměrnou rychlostí 12 km za hodinu. Pro dopravní službu byl zařazen u polní dráhy vojenský železniční personál.

C. Mobilisace.

Dne 25. července 1914 vyhlásilo Rakousko-Uhersko částečnou mobilisaci, jež se týkala XII. (Záhřeb), XV. (Sarajevo), XVI. (Dubrovník), IV. (Budapešť), VII. (Temešvar), VIII. (Praha) a IX. (Lito-měřice) armádního sboru. Prvním mobilisačním dnem stanoven 28. červenec.

Dne 31. července vyhlášena všeobecná mobilisace prvním mobilisačním dnem určen 4. srpen 1914.

Počet živých mobilisované armády činil 1.250.000 osob (3% obyvatelstva) a 500.000 koní (15% veškerého koňstva mocnářství).

Výživa v mobilisačních stanicích, po dobu přepravy a v nástupových prostorech se konala podle příprav v míru učiněných.

Do nástupového prostoru přivezly útvary mimo základní výhavy ještě šestidenní zásoby potravin. Mezi nástupové transporty bojových jednotek byly zařaděny proviantní vlaky pro potřebu v nástupovém prostoru, kdež dostaly útvary podle přesných, v míru vypracovaných plánů jatečný dobytek a selské vozy.

Polní zásobovací útvary mobilisovaly bez velkých obtíží v zápolních proviantních skladech a odjely s předepsanými zásobami závčas do nástupového prostoru.

Ministerstvo války zmocnilo zápolní intendantce k nákupu potravin a krmiva ve vlastní zemi a zahájilo jednání o nákupech proviantu v zahraničí.

Výživa v nástupovém prostoru nečinila žádných potíží, útvary ani nespotřebovaly přivezené zásoby. Při odchodu z řečeného prostoru zanechaly útvary přebytečné zásoby v ubytovacích místech, aniž učinily příslušná hlášení, a bylo třeba značného úsilí armádních etapních velitelství, aby roztroušené zásoby byly shromážděny. Po dobu nástupu pečovala o výživu svých útvarů velitelství armádních sborů; armádní etapní velitelství zahájila zásobovací činnost při zahájení operací.

(Příště dále.)

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ

Štábní kapitán D. Dorschner,
učiliště pro pěší vojsko.

O organizaci budoucí kulometné čety vzhledem k zásobování střelivem.

V kterési příručce jsem četl, že kulometry od počátku světové války neměnily příliš mnoho v své organizaci (rozuměj obsluhy těchto zbraní), ač bylo znáti mnohé její nedostatky. Je v tom mnoho pravdy.

Tyto nedostatky tím zřejměji vystupují nyní, kdy se u většiny našich pluků tvoří pro větší cvičení kulometné čety o čtyřech kulometech (po francouzském způsobu, jak se tomu rovněž učí v Milovicích) a kdy se veškeren materiál místo na soumarech (jak nařizuje dosud platný předpis) vozí u pěších pluků na karách.

Jak jest organizována dnešní kulometná četa a jak se provádí zásobování střelivem?

Kulometná četa má jednoho velitele čety bez zástupce, dva velitele kulometů, dva nosiče podstavce, dva nosiče kulometu. Pro zásobování střelivem je určeno 2krát 3 až 2krát 5 vojáků, tak zv. nepřímé obsluhy. Materiál se veze na dvou karách.

Jsmo často svědky toho, že se ku povelu „k postupu složit“ složí sice materiál s káry, ale káry se ponechají bez dalších rozkazů na místě, na pospas osudu. Koně se pasou, vodiči se povalují až do konce cvičení, kdy po nich nastane teprve shánka.

Po zaujetí palebného stanoviště členi se obyčejně nepřímá obsluha do hloubky v štafetu co možná tak, aby „ten poslední voják“ měl spojení s nábojovým oddělením, t. j. kárami.